

Aktuárské vědy

Ragnar Frisch

Ekonometrova odpovědnost

Aktuárské vědy, Vol. 8 (1948), No. 1, 44–47

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/144715>

Terms of use:

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

pulsory creation of a fund for fluctuations in annual requirements (the manner of creation and use has not been laid down up to the present); the setting of a limit to statutory funds, which limit these funds must not exceed.

The Insurance National Corporations which have been operating since January 1st, 1947, have to solve difficult problems arising out of different systems of operation of individual companies now incorporated in the National Corporations. The present course of development justifies the hope that these tasks will be mastered successfully. There remains the task of determining the compensation for property losses arising from nationalization. The Decree grants to share-holders of nationalized joint stock insurance companies a compensation amounting to the intrinsic value of the shares, but prohibits taking the value of the insurance stock into account. Only a small fraction of shares of Czechoslovak insurance companies had been held by individuals; the bulk were held by domestic and foreign insurance companies.

Překlad článku otištěného pod názvem

„The Responsibility of the Econometrician“ v časopise *Econometrica*, Journal of the Econometric Society, Vol. 14, No. 1, January 1946, The University of Chicago, Chicago 37, Illinois, USA.

EKONOMETROVA ODPOVĚDNOST

RAGNAR FRISCH

Pokusíme-li se umístit hospodářské události a běžné praktické hospodaření do širší perspektivy tak, abychom odhalili podstatné vývojové tendence, zjistíme, že se děje něco opravdu důležitého s ekonometrického hlediska. *Ekonometrické zaměření* se postupně uplatňuje nejen v theorii, ale i v praxi. Ale čeho jsme svědky dnes, je jen nepatrný počátek ve srovnání s tím, co přichází. Můžeme předpovědět, že věda, jejímiž skromnými a oddanými služebníky chceme být, bude v životě národů důležitým činitelem v úsilí, aby se odstranil nesoulad mezi základními hospodářskými úseky a aby se využilo hladce a v míře stále zvyšované všech zdrojů. V státech založených více nebo méně na volném podnikání je nejnápadnějším nesouladem pustošivý boj mezi prací a kapitálem. A chce-li země s ústředně plánovaným hospodářstvím žít podle demokratického standardu, t. j. má-li produkce být obstarávána nejen lidem, ale také pro lid, vznikne velký problém nalézt prostředky k zjišťování potřeb populace a připustit, aby tyto potřeby měly přiměřený vliv na produkci. Oba problémy nezbytně potřebují ekonometrie.

Věřil jsem vždy v praktické možnosti použití ekonometrie, avšak zkušenosti z naší země po válce mi ukázaly, že tento vývoj bude postupovat

o hodně rychleji, než jsem se původně domníval. Stejná situace je bezpochyby i v jiných zemích.

Po osvobození byla v Norsku nesmírná poptávka po zkušených ekonomech. To se týká obzvláště vládních prací, při kterých je třeba ekonomů pro podávání zpráv a plánování. Ale do značné míry se to týká také politických organizací, průmyslových skupin, odborových organizací, novin atd. Na všech těchto místech je nyní naléhavá potřeba používat služeb ekonomů v mnohem větším rozsahu, než tomu bylo dříve. Hledají se odborníci se znalostí charakteristických znaků hospodářské a sociální struktury své země a se základními theoretickými znalostmi nových method. Především pak se pocituje potřeba odborníků, kteří vědí, jak velké hospodářské problémy, zaměstnanost, investice, práce, životní náklady, fiskální politika atd. *spolu souvisí a na sebe vzájemně působí*. To je ovšem v podstatě kvantitativní problém toho druhu, jaké ekonometrie zařazuje do *všobecné makroekonomiky*.

Jako příklad svrchované praktické důležitosti tohoto nového postojе vůči hlavním ekonomickým problémům mohu uvést fakt, že norské odborové organizace (které tvoří jednotnou organizaci, nikoliv několik soupeřících organizací jako v USA) přijaly politiku řešit pracovní problémy v údobí hospodářské obnovy *beze stávek* a jako prostředek k tomuto cíli si vzaly za úkol konstrukci nového indexu životních nákladů v značně zvětšeném rozsahu. Má být založen na velkém počtu domácnostních rozpočtů, které budou sbírány od členů čtvrtletně (nebo podle možnosti měsíčně) a zpracovány a analysovány nejdokonalejšími vědeckými methodami. Tato práce se bude konat v Hospodářském ústavu při universitě v Oslo pod mým vedením. V přítomné době více než sto studentů zpracovává základní data a provádí potřebné výpočty. Ani snaha odborové organizace vylynout se stávkám, ani její zájem na indexu životních potřeb nejsou samy o sobě tak významné, jako skutečnost, že chtějí užít rozšířených a zdokonalených výpočtů *jako prostředku*, aby se vyhnuli stávkám. Zdá se, že se tím začíná nová epocha. Také na straně zaměstnavatelů je pozoruhodná ochota připustit, aby rozhodnutí se dělo na podkladě objektivních výpočtů, které ukáží podstatné skutečnosti a vztahy.

Odborníci, kteří dovedou řešit obecné makroekonomické problémy, nemohou být opatření v krátké době; trvá to léta, než se vzdělají a vycvičí. Počet opravdu schopných odborníků je pak omezen skutečností, že je nezbytná nejen technická kvalifikace, ale i jiné vlastnosti, jako schopnost iniciativy, energie, administrativní schopnosti atd., které každý nemá. Bylo štěstí, že jsme měli po osvobození Norska skupinu vysoce kvalifikovaných mladých ekonomů, jichž bylo možno použít na některých z nejdůležitějších míst. Ale tato skupina byla příliš malá. Zásoba se rychle vyčerpala a poněvadž ji nebylo možno v krátké době doplnit, jeví se nyní velká neuspokojená poptávka. A pracovní břímě spočívající na těch, kteří jsou ve službě, je

větší, než lze snést po delší dobu. Do jisté míry je to ovšem způsobeno mimořádnou situací, přivoděnou potřebami hospodářské rekonstrukce, avšak větším dílem je poptávka po ekonomech — poptávka po opravdu prvotřídních odbornících — trvalé povahy a nové úkoly nepochybně vzniknou během času.

Skutečnost, že se těchto vysoce kvalifikovaných „kvantitativních“ ekonomů používá pro praktické úkoly, je jistě potěšující. A nikdo se z toho netěší více než akademičtí učitelé, kteří učinili, co bylo v jejich silách, aby připravili tyto muže pro jejich úkoly. Avšak s jiného hlediska je situace velmi znepokojující: Nikdo z mladých ekonomů v naší zemi nemá nyní čas na svobodnou badatelskou práci. Někdo se snad zeptá, zdali je to příčina k zneklidnění. Nepotřebujeme dnes především „praktickou ekonomiku“ a nikoliv „badatelskou ekonomiku“? Takovéto uvažování mi připomíná městské dítě, které po prvé uvidělo život na vesnici; nechtělo mléko od krávy, nýbrž mléko, které se kupuje v krámě. Nebude-li organizované svobodné vědecké bádání stále udržováno, zdroj obnovy rychle vysechne a brzy bude nemožné získati takové muže, jací se nyní ukázali tak užitečnými v praktické hospodářské práci.

Tak se před nás staví úkol rozmnožit počet mladých ekonomů a zvláště ekonometrů a dát jim největší možnou příležitost k svobodné badatelské práci. Chtěl bych se zmínit o některých stránkách tohoto problému.

Charakteristickým znakem svobodné badatelské práce — v ekonometrii jako na jiných polích — je, že badatel dostane příležitost, aby v klidu sledoval cesty bádání, které mu vnukne jeho intuice a fantazie a aby si sám vybíral onen druh theorie a dat, které se mu jeví jako nejslibnější. To ovšem neznamená, že se ztratí v nerealistických konstrukcích. Jeho požadavek svobody se týká více způsobu, jímž se mají problémy studovat, než objektů bádání. Přeje si velmi rozhodně, aby byl inspirován palčivými praktickými problémy dne; tato realistická orientace je opravdu podstatným znakem ekonometrie. Ovšem realismus, za nímž svobodný badatel stojí — a zvláště onen druh realismu, jehož je třeba při studiu nejobecnějších hledisek ekonomické makrodynamiky — se nutně do jisté míry liší od toho, co se považuje za pravý realismus v jistých „velmi praktických“ kruzích. Pokusíme-li se spojit všechny hospodářské faktory, nebo velkou skupinu jich, do jediného systému výkladu, úsudek o tom, co je „důležité“ a „realistické“, musí se zajisté lišit od úsudku založeného na pozorování jediného hospodářského faktoru pod úzkým zorným úhlem.

Opravdové porozumění hospodářským jevům s tohoto obecného hlediska lze sotva získat jinak než osobní účastí na svobodné badatelské práci, vykonávané *aspoň po jistou dobu*. V této souvislosti shledávám velmi významným, že téměř všichni mladí norští ekonomové, kteří nyní konají důležité praktické služby pro vládu nebo jinde, prošli takovým obdobím výevi-

ku. Mnozí z nich tak učinili tím způsobem, že po složení universitních zkoušek pracovali na ekonometrických problémech jeden nebo více roků v Hospodářském ústavu při universitě v Oslo a poté jeden nebo několik roků v cizině. Mám za to, že podobné zkušenosti byly učiněny i jinde.

Tak zachování velkých organisací, kde mladí ekonomové se mohou cvičit ve svobodné badatelské práci v theoretické ekonomii a obzvláště v oné části ekonomie, kterou označujeme jako ekonometrii, jeví se jako nezbytné s hlediska bezprostřední „užitečnosti“ pro stát, i když nepřihlédneme k cílům vzdálenějším. Neváhám říci, že celá naše hospodářská a sociální budoucnost bude záviset do značné míry na tom, jak široce a jak účinně se nám podaří zorganizovat tento druh badatelské práce.

Je třeba říci výslovně, že zvýšení počtu mužů, kteří se věnují ekonometrii, je žádoucí jen za předpokladu *kvality*. Ekonometrie je nástroj mocný, ale také nebezpečný. Je tolik možností ho zneužít nebo způsobit jím více škody než užítku, že by měl býti dán do rukou jen opravdu prvotřídním odborníkům. Ostatním by se mělo rozhodně poradit, aby se do ekonometrie nepouštěli. Ale za předpokladu kvality není prakticky žádných mezí pro počet odborníků, kteří se mohou na tomto poli uplatnit.

Tato situace dává velkou odpovědnost ekonometru; dává velkou odpovědnost i úřadům státním i jiným, které rozhodují o financování tohoto druhu badatelské práce.

ZPRÁVY

Vyučování statistice a ekonometrii na oddělení pro národní hospodářství na universitě v Chicagu souvisí s činností Cowlesovy komise, jak uvádí zpráva o činnosti této komise za pětiletí 1942 až 1946, a to tak, že členové komise vyučují na universitě zejména statistice a ekonometrii. Na universitě se konají tyto přednášky: úvod do statistiky, statistická indukce, úvod do ekonometrie, statistické metody měření hospodářských vztahů, aplikace statistické analýsy, hlavní hospodářské veličiny, úvod do matematiky pro národohospodáře, úlohy matematického národního hospodářství, ekonometrie výkyvů hospodářství. Tyto přednášky jsou doporučeny pro studium obchodních věd, matematiky, psychologie, sociologie a zoologie na jmenované universitě. (Cowlesova komise pro bádání v národohospodářské theorii je nevýdělečná společnost pro studium národohospodářské theorie a jeho podněcování. Založena byla r. 1932 v Chicagu; jejím předsedou je Alfred Cowles.)

Ekonometrická společnost (Econometric Society) je mezinárodní společnost pro pokrok v národohospodářské theorii v jejích vztazích k statistice a matematice. Byla založena r. 1930 a má nyní sídlo v Chicagu. Je v úzkém spojení s Cowlesovou komisí. Pádlo svých stanov má vyvíjeti činnost jako nestranná vědecká společnost bez jakýchkoli vlivů politických, společenských, finančních a národohospodářských. Jejím hlavním cílem má býti podporování studií, která směřují k sjednocení theoreticko-kvantitativního a empiricko-kvantitativního probírání národohospodářských úloh a která jsou proniknuta konstruktivním a přesným myšlením, podobným tomu myšlení, které ovládá přírodní vědy. Každá činnost, od které si lze slibovati, že sjednotí studium theorie a fakt v národním hospodářství, má býti v oblasti zájmu společnosti. Počet